

1 skyrius

Man tėvas išaiškino, kai buvau vos septynerių: pasaulis yra sistema. Mokykla yra sistema. Mūsų gyvenamasis rajonas yra sistema. Miestai, vyriausybės, bet kuri didelė žmonių grupė. Šiaip jau ir žmogaus kūnas yra sistema, veikianti per mažesnes biologines posistemas.

Baudžiamoji teisė — neabejotinai sistema. Katalikų bažnyčia — verčiau nesiplėtoti. Dar yra sporto organizacijos, Jungtinės Tautos ir, žinoma, grožio konkursas „Mis Amerika“.

— Gali nemėgti sistemos, — mokė jis mane. — Tau nereikia ja tikėti ar su ja sutikti. Bet privalai ją suprasti. Jei suprasi sistemą — išgyvensi.

Šeima yra sistema.

Tą popietę parėjusi namo iš mokyklos radau abu tėvus stovinčius svetainėje. Tėvas, Masačusetso technologijos instituto matematikos profesorius, retai grįždavo namo prieš septintą, tačiau tądien jis stovėjo šalia motinos numylėtos sofos su gėlių raštų apmušalais, o prie jo kojų tvarkingai rikiavosi penki lagaminai. Motina verkė. Kai atidariau duris, ji nusisuko slėpdama veidą, bet aš mačiau jos virpančius pečius.

Tėvai vilkėjo storus vilnonius paltus. Man tai pasirodė keista, nes toji spalio popietė buvo ganėtinai šilta.

Tėvas prabilo pirmas:

— Eik į savo kambarį. Išsirink du daiktus. Bet kokius du daiktus, kokius tik nori. Ir paskubėk, Anabele. Neturime laiko.

Motinos pečiai sudrebėjo smarkiau. Nuleidau ant grindų kuprinę ir nuėjau į savo kambarį, į savo erdvę tarp rausvai ir žaliai dažytų sienų.

Iš visų praeities akimirų šią labiausiai norėčiau susigrąžinti. Tas tris minutes, praleistas savo vaikystės kambaryje, kai pirštai slydo per lipdukais apklijuotą rašomąjį stalą, aplenkdami rėmelius su senelių nuotraukomis, peršokdami pasidabruotą, raižiniais puoštą plaukų šepetį ir man per didelį rankinį veidrodi. Knygas praleidau. Nė nepažvelgiau į savo stiklo rutuliukų kolekciją ir šūsnį vaikų darželyje pripaišytų piešinių. Prisimenu, kaip plyšo širdis renkantis, ką pasiimti — mėgstamiausią pliušinį šuniuką ar naujausią lobį Barbę su vestuvine suknele. Pasirinkau šunį Bumerį, tada pasigriebiau savo brangiausią vaikišką tamsiai rožinės flanelės su rausvo satino apsiuvu užklotėlį.

Nepasiėmiau dienoraščio. Nei krūvelės kvailų, piešinėliais išmargintų geriausios draugės Dorės Petračeli raštelių. Nei savo kūdikystės metų albumo, kuriame kada tik panorėjusi būčiau galėjusi peržiūrėti motinos nuotraukas. Bet aš buvau tik maža išsigandusi mergaitė ir elgiausi vaikiškai.

Mano tėvas tikriausiai žinojo, ką pasirinksiu. Manau, jis viską numatė netgi tuomet.

Grįžau į svetainę. Tėvas lauke krovė lagaminus į mašiną. Mama apsivijusi rankomis laikėsi stulpo, skiriančio svetainę nuo virtuvės, kurioje valgydavome. Akimirką pamaniau, kad ji to stulpo niekad nepaleis. Kad treptels koja ir lieps tėvui baigti šitą nesąmonę. Bet mama tik ištiesė ranką ir paglostė mano ilgus tamsius plaukus.

— Aš taip tave myliu.

Tada pačiupusi mane stipriai suspaudė glėbyje. Viršugalviu jaučiau šlapius jos skruostus. Bet vos po kelių sekundžių mane atstūmusi mama mikliai juos nusišluostė.

— Eime, mieloji. Tėtis teisus, turime paskubėti.

Pasikišusi Bumerį po pažasčia, tvirtai abiem rankomis gniauždama užklotėlį, nusekiau paskui motiną prie mašinos. Susėdome kaip įprastai: tėvas už vairo, motina šalia, keleivio vietoje, aš gale.

Tėvas mūsų mažąją hondą į gatvę išvairavo atbulą. Už mašinos langų sukdamiesi šokio sūkuryje leidosi geltoni ir oranžiniai buko lapai. Priglaudžiau prie stiklo plaštaką išskėstais pirštais, tarsi norėdama juos paliesti.

— Pamojuok kaimynams, — nurodė tėvas. — Apsimesk, kad viskas gerai.

Tuomet paskutinį kartą matėme savo mažąjį ažuolais apso-dintą aklagatvį.

Šeima yra sistema.

Nuvažiavome į Tampą. Mama visuomet svajėjo pamatyti Floridą, aiškino tėtis. Negi nesinori pagyventi tarp palmių prie baltų smėlio paplūdimių po daugybės Naujosios Anglijos žiemų?

Kadangi vietą parinko motina, tėvas parinko vardus. Nuo šiol mano vardas Selė. Tėvas bus Entonis, o mama — Klerė. Argi ne smagu? Naujas miestas, nauji vardai. Koks nuostabus nuotykis.

Iš pradžių mane kankino košmarai. Siaubingi siaubingi sapnai, nuo kurių pabusdavau klykdama:

— Aš kažką mačiau! Aš kažką mačiau!

— Tik sapnavai, — mėgindavo mane nuraminti tėvas, glos-tydamas nugarą.

— Bet aš bijau!

— Ša, ša. Tu per maža bijoti. Mažas mergaites nuo visokių baisybių gina tėčiai.

Mes negyvenome tarp palmių prie baltų smėlio paplūdi-mių. Tėvai niekad apie tai nekalbėjo, tačiau dabar, jau suaugusi žvelgdama į praeitį, suprantu, kad įgyto matematikos mokslų daktaro laipsnio prie netikros tapatybės taip lengvai neprilipdy-si. Taigi tėvas tapo taksistu. Man jo naujasis darbas labai patiko,

mat didžiąją dienos dalį jis praleisdavo namuose, o kai iš mokyklos tave pasiima nuosavas taksi, jautiesi tikra žvaigždė.

Naujoji mokykla buvo didesnė nei toji, kurioje mokiausi anksčiau. Čia reikėjo būti tvirtesnei. Manau, kad susiradau draugų, nors apie Floridoje praleistas dienas pamenu nedaug. Įstrigo tik bendras surrealistiško laiko ir erdvės pojūtis, kuomet popietes leisdavau savigynos pamokose pirmaklasiams, o tėvai atrodė svetimi.

Tėvas mūsų bute su vienu miegamuoju nenustygdavo vietoje.

— Ką pasakysi, Sele? Pasipuoškime Kalėdoms palmę! O, taip, tai bent pasilinksminsime!

Motina išsiblaškiusi niūniavo, dažydama svetainę ryškia koraline spalva. Kikeno lapkritį nusipirkusi maudymosi kostiumėlį. Atrodė nuoširdžiai susidomėjusi, mokydamasi ruošti įvairių rūšių baltą, sluoksniais subyrančią žuvį.

Man atrodė, kad tėvai Floridoje jautėsi laimingi. Ar bent nusiteikę tokie būti. Mama dailino namus. Tėvas prisiminė seną hobį — piešti eskizus. Vakarais, kai nedirbdavo, motina jam pozuodavo, atsistojusi prie lango, o aš gulėdama ant sofos patenkinta stebėdavau, kaip tėvas įgudusiai brūkšėdamas angliniu pieštuku perkelia ant nedidelio popieriaus lapo viliokišką mamos šypsni.

Bet vieną dieną grįžusi namo iš mokyklos vėl išvydau supakuotus lagaminus ir niūrius veidus. Šįkart nieko nereikėjo sakyti. Pati nuėjau į savo kambarį. Pasiėmiau Bumerį. Susiradau užklotėlį. Ir išėjusi iš namų įlipau į mašinos galą.

Ilgai niekas netarė nė žodžio.

Šeima yra sistema.

Ir šiandien nežinau, keliuose miestuose mums teko gyventi. Nei kiek vardų turėjau. Vaikystė tapo akyse besiliejančia naujų veidų, naujų miestų ir tų pačių senų lagaminų karusele. Atvykę

susirasdavome pigiausią butą su vienu miegamuoju. Kitą dieną tėvas išeidavo iš namų ir visuomet grįždavo jau susiradęs koki nors darbą: fotografijų ryškintojo, „McDonald’s“ vadybininko, pardavėjo. Motina išpakuodavo kuklią mūsų mantą. Mane išgrūdavo į mokyklą.

Prisimenu, kad ilgai vis mažiau kalbėdavau. Prisimenu, kad ir mama taip pat. Tik tėvas laikui bėgant neprarado ūpo.

— Finiksas! Visuomet norėjau pamatyti dykumą. Sinsinatis! Štai tokie miestai man patinka. Sent Luisas! Čia tai bent pagyvensim!

Košmarai manęs nebekamavo. Jie paprasčiausiai išnyko, o gal juos nustelbė rimtesni rūpesčiai. Popiet grįžusi namo rasdavau mamą pusiau be sąmonės ant sofos. Maisto gaminimo kursai nuėjo velniop, nes ji nebepastovėdavo. Virdavau kavą ir versdavau ją gerti. Iškratydavau jos piniginę ieškodama pinigų, nes reikėjo nupirkti maisto, iki tėtis grįš iš darbo.

Noriu tikėti, kad jis žinojo, bet iki šiol negaliu garantuoti. Mums su motina, ar bent jau man, atrodė, kad kuo daugiau vardų prisiimame, tuo daugiau netenkame savęs. Galiausiai tapome tyliais bekūniais šešėliais, lydinčiais tėvą jo veržliose klajonėse nenuspėjamomis kryptimis.

Motina ištempė, iki man sukako keturiolika. Iki Kanzas Sičio, kuriame pavyko išgyventi devynis mėnesius. Tėvui paaukštino pareigas, jis tapo „Sears“ prekybos tinklo Transporto skyriaus vadovu. Aš svarsčiau, ar nenuėjus į pirmuosius šokius.

Grįžau namo. Mama — tuo metu ją vadino Stela — gulėjo kniūbsčia ant sofos. Šįsyk, kad ir kiek purčiau, neįstengiau jos prižadinti. Miglotai prisimenu, kaip išpuoliau į laiptinę. Kaip baladojau į kaimynės duris.

— Mano mama, mano mama, mano mama! — šaukiau.

Ir vargšė ponია Tores, niekad iš mūsų nesulaukusi nei šypsenos, nei draugiško pamojavimo, atlapojo duris ir nubildėjo

koridoriuimi į mūsų butą, kur delnais skubiai prisidengusi ūmai sudrėkusias akis paskelbė, kad mano motina mirė.

Prisistatė farai. Ir paramedikai. Žiūrėjau, kaip nuo sofos nukelia jos kūną. Mačiau tuščią oranžinį vaistų buteliuką, išslydusį jai iš kišenės. Vienas pareigūnas jį pakėlė ir užjaučiamai pažvelgė į mane.

— Gal kam nors paskambinti?

— Netrukus grįš tėvas.

Pareigūnas paliko mane su ponია Tores. Sėdėjome jos bute, prakvopusiame Chalapos aitriosiomis paprikomis ir kukurūzų pyragėliais su pikantišku įdaru. Žavėjauisi ryškiomis dryžuotomis užuolaidomis ant langų ir akį traukiančiomis gėlėtomis pagalvėlėmis, dengiančiomis aptriušusią rudą sofą. Svairsčiau, kaip jausčiausi vėl turėdama tikrus namus.

Parvažiavo tėvas. Ilgai dėkojo poniai Tores. Skubinosi išstumti mane pro duris.

— Juk supranti, kad nieko negalime pasakoti? — vis kartuoja jis, mudviem vėl saugiai pasislėpus savo bute. — Supranti, kad turime būti labai atsargūs? Nieko jiems nesakyk, Sinde. Neištark nė vieno vienintelio žodžio. Viskas baisiai painu.

Farams grįžus, kalbėjo jis. Aš mažytėje virtuvėlėje pašildžiau azijietiškę makaronų sriubos su vištiena. Nebuvau alkana, tik norėjau, kad pas mus kvėpėtų taip, kaip ponios Tores bute. Norėjau, kad mama būtų namie.

Vėliau užtikau tėvą verkiantį. Susirietusį į kamuoliuką ant sofos, spaudžiantį prie savęs nudryžtą rausvą motinos chalata. Jis niekaip neįstengė liautis. Tik kūkčiojo ir kūkčiojo ir kūkčiojo.

Tą naktį tėvas pirmą kartą miegojo mano lovoje. Žinau, ką galvojate, bet viskas buvo visai ne taip.

Šeima yra sistema.

Motinos kūno laukēme trīs mēnesius. Valstija reikalavo atlikti autopsijā. Niekad šito nesupratau. Tačiau vienā dienā mamā susigražinome. Palydējome ją iš morgo į laidojimo namus. Mamā paguldē į dėžę su kažkieno kito vardu ir įstūmē į liepsnas.

Tēvas nupirko du mažyčius stiklinius cilindro formos buteliukus, tabaluojančius ant grandinėlių. Vieną sau, kitą man.

— Šitaip visuomet nešiosimės ją prie širdies, — pasakė.

Leslė Ana Greindžer. Toks buvo mano motinos tikrasis vardas. Leslė Ana Greindžer. Tēvas į buteliukus pripylė pelenų ir mes užsikabinome grandinės ant kaklo. O likusią mamā išbarstėme vėjyje.

Kam pirkti antkapį su amžiams įrėžtu melu?

Grižome į butą. Šįsyk tėvui nereikėjo liepti. Dar prieš tris mėnesius sudėjau mūsų lagaminus. Tik Bumerio ir užklotėlio nepasiėmiau. Įdėjau juos į medinę motinos dėžę ir kartu su ja pasiunčiau į ugnį.

Kai miršta motina, laikas pamiršti vaikystę.

Pasirinkau vardą Siena. Tēvas bus Bilis Bobas, bet leisiu naudoti ir trumpinį Bibi. Jis pavartė akis, ir nieko nesakė. Kadangi turėjau garbės parinkti vardus, tėvas parinko miestą. Persikraustėme į Sietlą. Tēvas visuomet norėjo pamatyti Vakarų pakrantę.

Sietle mums sekėsi geriau, nors kiekvienam savaip. Tēvas vėl įsidarbino „Sears“, kur jį, taip ir neprasitarusį, kad dirbo šiame tinkle anksčiau, laikė tiesiog gimusiu šiam darbui. Tēvas skriete skriejo karjeros laiptais aukštyn. O aš užsirašiau į dar vieną mokinių knibždančią, nepakankamai finansuojamą valstybinę mokyklą ir išnykau bevardėje, beveidėje vidutiniokų masėje.

Taip pat įvykdžiau pirmą pasipriešinimo aktą: prisijungiau prie Bažnyčios.

Per viena kvartala nuo mūsu namų stovėjo nedidelė kongregacionistų bažnytelė. Kasdien praeidavau pro ją pakeliui į mokyklą ir grįždama. Vieną dieną kyštelėjau nosį į vidų. Antrą dieną prisėdau. Trečią dieną pradėjau šnekėtis su pastoriumi.

Smalsavau, ar Dievas atvers Dangaus vartus, jei būsi palaidotas netikru vardu?

Tą popietę su pastoriumi kalbėjausi ilgai. Jo akinių stiklai buvo butelio dugno storumo. Žili plaukai gerokai praretėję. Šypseną geraširdiška.

Kai po šeštos grįžau namo, tėvas jau laukė prie vakarienei nepadengto stalo.

— Kur buvai? — griežtai paklausė.

— Užtrukau...

— Ar supranti, kaip aš jaudinausi?

— Pavėlavau į autobusą. Užsikalbėjau su mokytoju apie namų darbų užduotį ir... Parėjau pėsčiomis. Nenorėjau trukdyti tavęs darbe, — išraudusiais skruostais berte bėriau žodžius. Kaip nesava.

Tėvas susiraukęs ilgai varstė mane žvilgsniu.

— Man skambinti gali bet kada, — lyg kirste nukirto. — Turime laikytis kartu, vaikeli, — ir suvėlė man plaukus.

Kaip aš ilgėjausi motinos.

Tada nuėjau į virtuvę ir ėmiau ruošti tuno troškinį.

Vėliau sužinojau, kad prie melo priprantama kaip prie narkotiko. Visai nejučia pasakiau tėvui, kad prisijungiau prie debatų komandos. Taip atsirado visa krūva popiečių, kurias galėjau praleisti bažnyčioje klausydamasi, kaip repetuoja choras, kalbėdamasi su pastoriumi ar paprasčiausiai alsuodama šventovės dvasia.

Visuomet buvau ilgas tamsiais plaukais. Vaikystėje mama man pindavo kasas. Paauglystėje, žinoma, jie man buvo gera nepermatoma veidą slepianti užuolaida. Ir štai vieną dieną supra-

tau, kad plaukai trukdo grožētis vitražais. Tada nuėjau į kirpyklą ant kampo ir juos nusikirpau.

Tėvas visą savaitę su manim nekalbėjo.

Sėdėdama bažnyčioje ir stebėdama ateinančius ir išeinančius kaimynus, supratau, kad mano per dideli džemperiai pilki ir niūrūs, o apdribę džinsai prastai guli. Man patiko žmonės ryškiais drabužiais. Man patiko, kaip jų rūbai pritraukia akis prie veidų, o šiuose pastebi šypsenas. Tie žmonės atrodė laimingi. Normalūs. Mylintys ir mylimi. Lažinuosi, kad kas trys sekundės kas nors paklausdavo, kuo jie vardu.

Todėl nusipirkau naujų rūbų. Debatų komandai. O kiekvieną pirmadienio vakarą praleisdavau labdaros valgykloje pilstydamą sriubą — mokykla reikalauja, pasakiau tėvui. Kiekvienas mokinys privalo skirti tiek ir tiek valandų visuomenei naudingam darbui. Ten sutikau mielą, taip pat savanoriaujantį jaunuolį. Rudaplaukį. Rudakį. Metą Fišerį.

Metas nusivedė mane į kiną. Neatsimenu, ką rodė. Jaučiau tik jo ranką ant peties, kaip prakaituoja mano delnai ir kaip gniaužia kvapą. Po filmo nuėjome ledų. Lijo. Metas man virš galvos laikė iškėlęs savo švarką.

O tada, įsupęs į savo odekolonu kvepiantį drabužį, jis mane pabučiavo.

Namo skriste skridau. Rankomis apsivijusi juosmenį. Su svajingu šypsniu veide.

Tėvas pasitiko mane prie durų. Už jo grėsmingai stūksojo penki lagaminai.

— Žinau, ką išdarinėjai! — pareiškė jis.

— Šššš, — ištariau pridėjusi pirštą jam prie lūpų. — Šššš.

Šokio žingsneliu prasklendžiau pro apstulbusį tėvą ir nuplevenau į savo mažytį belangį kambarėlį. O ten aštuonias valandas pratįsojau ant lovos, leisdama sau jaustis laiminga.

Kartais vis dar prisimenu Metą Fišerį. Ar jis vedęs? Ar turi

2,2 vaiko, kaip vidutinė amerikiečių šeima? Ar retsykais pasakoja apie kadaise pažinotą mergaitę, tikrą pakvaišėlę? Kaip vieną vakarą ją pabučiavo ir daugiau niekuomet nematė.

Kai ryte atsikėliau, tėvo nebebuvo. Jis grįžo apie dvyliktą ir pliaukštelėjo man į delną padirbtą asmens tapatybės kortelę.

— Nieko nenoriu girdėti apie vardus, — pasakė, kai išriečiau antakį, pamačiusi, jog tapau Tanja Nelson, Maiklo Nelsono dukra. — Taip greitai gauti dokumentai man ir taip atsiėjo du gabalus.

— Bet tu išrinkai vardus.

— Man tik tokius pasiūlė.

— Vis tiek, tai tu parnešei juos namo, — neatlyžau.

— Gerai jau, gerai, tiek to.

Abiejose rankose jis jau laikė po lagaminą. Aš stovėjau nepajudinama, sukryžiuusi rankas, nepermaldaujamu veidu.

— Tu išrinkai vardus, tada aš išrenku miestą.

— Kai jau sėdėsime mašinoje.

— Bostonas, — pasakiau.

Jis išsprogino akis. Mačiau, kad nori ginčytis. Bet taisyklės yra taisyklės.

Šeima yra sistema.

Kai visą gyvenimą bėgi nuo „kai ko blogo“, negali nesusi-
mąstyti, kas bus, kai vieną dieną jis tave pasivys. Matyt, mano tėvui nebuvo lemta sužinoti.

Policijoje papasakojo, kad tėvą, nulipusį nuo šaligatvio, partrenkė didžiuliu greičiu pravažiavęs taksi. Tėvas žuvo vietoje. Jo kūnas dvidešimt pėdų skriejo oru. Kakta taip smarkiai trenkėsi į metalinį gatvės žibinto stulpą, kad veidas įlinko.

Man buvo dvidešimt dveji. Galiausiai baigėsi begalinis vilkimas iš vienos mokyklos į kitą. Dirbau „Starbucks“. Dau-

giausia vaikščiojau. Taupiau siuвамajai mašinai. Pradėjau savo verslą — pagal užsakymus siuvau įvairias užuolaidas ir kitokias puošmenas langams bei prie jų derančias pagalvėles.

Bostone man patiko. Grįžau į savo vaikystės miestą, bet jame manęs nekaustė baimė. Kaip tik priešingai: jaučiausi saugi nepaliaujamai judančiose miniose. Mėgau vaikštinėti centriname miesto parke, apžiūrinėti vitrinas Njuberio gatvėje. Man patiko netgi vis grįžtantis ruduo, kuomet oras pakvipdavo ažuolais, o naktimis atvėsdavo. Susiradau neįmanomai mažą butuką Nort Ende, kur vos užsimaniusi pėsčiomis nueidavau „Pas Maiką“ suvalgyti šviežių kanolių. Pasikabinau užuolaidas. Įsigijau šunį. Netgi išmokau gaminti kukurūzų pyragėlius su pikantišku įdaru. O naktimis stovėdavau prie savo grotuoto lango penktame aukšte, delne sūpuodama motinos pelenus, ir stebėdavau apačioje žingsniuojančius bevardžius praevius.

Kartojau sau, kad dabar aš jau suaugusi. Kartojau sau, kad nebereikia nieko bijoti. Tėvas ilgai vadovavo mano gyvenimui, bet ateitis priklauso man, ir aš daugiau nebėgsiu. Ne šiaip sau pasirinkau Bostoną ir ketinau čia likti.

O tada vieną dieną kai kas nutiko. Nusipirkau *Boston Herald* ir pirmame puslapyje perskaičiau: po dvidešimt penkerių metų mane galiausiai rado mirusią.

2 skyrius

Skamba telefonas.

Jis apsvirtė ant šono. Sugriebė pagalvę. Prisispaudė prie ausies.

Skamba telefonas.

Nusviedęs pagalvę į šoną, apsigaubė galvą antklode.

Skamba telefonas.

Dejonė. Vargais negalais atplėšiama viena akis. Pusė trijų nakties.

— Sušiktas, sušiktas, sušiktas...

Ištiesęs ranką pasiekė telefoną ir šiaip taip sugraibęs ragelį atvilko prie ausies.

— Ką?

— Kaip visuomet džiugiai nusiteikęs.

Bobis Dodžas, naujokas Masačusetso valstijos policijos detektyvas, sudejavo garsiau.

— Vos antra diena. Nesakyk, kad jau antrą dieną man lyg tyčia pasitaikė iškvietimas. Ei, — jo smegenų ląstelės pamažu gaivėlojosi, — pala, pala...

— Žinai buvusią psichiatrinę Matapane? — nutraukė jį Bostono detektyvė Didi Voren.

— Kodėl klausi?

— Turim nusikaltimo vietą.

— Nori pasakyti, Bostono policijos departamentas turi nusikaltimo vietą. Jums pasisekė. Aš einu miegoti.

— Prisistatyk per pusvalandį.

— Didi, — Bobis remdamasis rankomis sunkiai atsisėdo, nenoromis budindamasis ir baisiai nelaimingas. Juodu su Didi seni pažįstami, bet pusė trijų nakties visgi yra pusė trijų nakties. — Jei tu su savo draugeliais norite priekabauti prie naujoko, susiraskit ką nors iš savo departamento. Aš tokiam mėšlui per senas.

— Tu turi pamatyti, — tarstelėjo ji.

— Ką pamatyti?

— Per pusvalandį, Bobi. Nejunk radijo. Nesiklausyk policijos pranešimų per nešiojamąją stotelę. Noriu, kad pažvelgtum visiškai šviežiu žvilgsniu. — Trumpai patylėjusi Didi kiek tyliau pridūrė: — Ir, Bobi, teks susiimti. Vaizdas nekoks.

Ji nutraukė ryšį.

*

Bobiui Dodžui ne naujiena, kad išverčia iš lovos. Beveik aštuonerius metus jis tarnavo snaiperiu Masačusetso valstijos policijos Specialiajame taktinių operacijų būryje. Privalėjo būti pasiekiamas telefonu ir pasiruošęs užduočiai dvidešimt keturias valandas per parą, septynias dienas per savaitę. Iškvietimų neišvengiamai pasitaikydavo būtent savaitgaliais ir per didžiąsias šventes. Tuo metu Bobiui tai nė kiek netrukdė. Jam patiko iššūkiai. Jis mėgavosi priklausydamas elitiniam būriui.

Tačiau prieš dvejus metus karjera nuėjo šuniui ant uodegos. Bobį iškvietė į operaciją. Jis nušovė žmogų. Departamentas galiausiai paskelbė, kad mirtiną grėsmę keliančios jėgos panaudojimas buvo pateisinamas, bet nuo to laiko Bobis jautėsi lyg nesavas. Prieš šešis mėnesius jis pateikė pareiškimą, kad pasitraukia iš Specialiojo taktinių operacijų būrio. Niekas neprieštaravo. O visai neseniai, Bobiui išlaikius detektyvo egzaminą, visi sutarė: jam laikas kibtį į darbus.

Taigi, štai jis, vos prieš dvi dienas iškeptas Žmogžudysčių skyriaus detektyvas. Jį jau priskyrė prie pustuzinio tiriamų bylų, ne itin svarbių ir skubių, kad spėtų bent koją įmerkti į šiuos vandenis. O kai jau įrodys, kad nėra absoliutus mulkis, galbūt Bobiui netgi leis vadovauti kokiam nors tyrimui. Dar visuomet galima tikėtis nusičiupti kokią bylą. Tapti tuo budinčiu detektyvu, kuriam nusišypsojo laimė būti išverstam iš lovos dėl neeilinio įvykio. Detektyvai juokaudavo, kad žmogžudystės įvyksta tik nuo trečios valandos penkių minučių nakties iki ketvirtos penkiasdešimt po pietų. Na, žinot, kad darbo diena prasidėtų priešaušriu ir tęstųsi iki išnaktų.

Naktiniai skambučiai, suprantama, Bobio darbo dalis. Tik skambinti jam turėtų kitas valstijos policijos pareigūnas, o ne Bostono policijos detektyvė.

Bobis vėl susiraukė, mėgindamas išnarplioti šią mįslę. Paprastai Bostono detektyvai į savo linksmybes kviesdavo valstijos uniformuotuosius tik pro sukąstus dantis. Be to, jei Bostono policijos departamento detektyvė nuoširdžiai manytų, kad jai praverstų valstijos policijos patirtis ir išmanymas, jos viršesnis pareigūnas susisiektų su Bobio viršesniuoju, ir bendradarbiavimas vyktų taip atvirai ir su tokiu pasitikėjimu, kokio ir tikėtumeisi iš šios priverstinės santuokos.

Tačiau Didi paskambino tiesiai jam. O tai reiškė, svarstė Bobis, užsitempdamas kelnes, vargiai įtaikydamas rankas į ilgas marškinių rankoves ir šlakstydamasis veidą vandeniu, kad Didi reikėjo ne valstijos policijos pagalbos. Ji norėjo *jo* pagalbos.

O šitai jau įtartina.

Bobis paskutinį kartą stabtelėjo prie komodos. Blausioje naktinės lempelės šviesoje susirado detektyvo pažymėjimą, pranešimų gaviklį, savo keturiasdešimto kalibro gloką, didžiai vertinamą detektyvo ginklą, ir mažytį „Sony“ diktofoną. Tada dirstelėjo į laikrodį ant rankos.

Didi prašė atvažiuoti per pusvalandį. Bobis spės per dvidešimt penkias minutes. Taigi lieka dar penkios minutės išsiaiškinti, koks velnias vyksta.

Nuo Bobio triaukščio Pietų Bostone į Matapaną patogiausiai galėjai nuvykti I-93 keliu. Ko gero, tik šias porą priešaušrio valandų, nuo trečios iki penktos ryto, greitkelis nebūdavo išsipūtęs it smauglys nuo gausaus eismo, tad Bobis galėjo važiuoti greičiau.

Iš greitkelio išvažiavęs link Granito prospekto, jis pasuko kairėn į Galivano bulvarą ir įsiliejo į Mortono gatvės srautą. Prie šviesoforo sustojo greta seno ševrolė. Du juo keliaujantys žmonės — jauni juodaodžiai vaikinai — visažiniškai perliejo

akimis Bobio „Crown Victoria“ fordā* ir susmeigē ģ detektyvā kiečiausius žudančius žvilgsnius, kokius tik sugebējo nutaisyti. Bobis atsakē nuotaikingai pamojuodamas. Vos užsidegus žaliai, vaikai su pasibjaurējimu žvygindami padangas staigiai pasuko ģ dešinē ir nulēkē tolyn.

Dar viena šlovinga tarnystēs visuomenei akimirka.

Pakelēs prekybos centrāi užleido vietā gyvenamiesiems namams. Bobis riedējo šalutinėmis gatvelėmis, sausakimšai prigrūstomis triaukščių, kuo toliau, tuo labiau suvargusių ir aprtrupėjusių. Pastaraisiais metais ištisi Bostono rajonai buvo gaivinami, daugiabučių namų projektai suteikē galimybē kilti prašmatniems apartamentų kompleksams pajūryje, apleistose krantinēse dygo verslo ir konferencijų centrāi. Visas didmiestis strategiškai ir kosmetiškai taikēsi prie Didžiojo kasinio** ģgeidžių. Kai kurie Bostono rajonai iš to išlošē. Matapanas aiškiai ne.

Dar vienas šviesoforas. Bobis sulētino greitį, dirstelējo ģ rankinį laikrodį. Aštuonios minutēs iki numatyto atvykimo laiko. Jis pasuko kairēn, palei Maunt Houpo kapines, ir žvelgdamas pro vairuotojo pusēs langā pagaliau pamatē didžiulį niekieno žemēs plotā.

Anksčiau čia veikē Bostono valstybinē psichiatrijos ligoninė, kuriai priklausē vidury miesto vešlia augmenija apaugusių šimtas septyniasdešimt akrų. Nūnai dėl šio nekilnojamojo turto vyko bene karščiausios visoje valstijoje vystytojų varžytuvēs. O kaip šimtametē psichikos ligonių prieglauđa, atstojusi namus daugeliui nelaimėlių, buvusi ligoninė šiose apylinkēse tapo ir viena šurpiausių vietų.

Du apgriuvę plytiniai pastatai, patupdyti ant kalvos, ģ miesto gyventojus iš viršaus pamišėliškai spoksojo langais su išmaltais stiklais. Didžiuliai peraugę ažuolai ir bukai kabinosi ģ tamsų dangų, o jų plikos šakos priminė gumbuotas rankas.

* Tam tikrā šio modelio versijā naudojo ir policijos pajėgos.

** Didžiuoju kasiniu (angl. *The Big Dig*) dar vadinamas Didysis Bostono tunelis.

Buvo pasakojama, kad ligoninę kadaise pastatė miškingoje vietovėje, kad pacientams nedrumstų ramybės. Kelis dešimtmečius palatose grūdosi ligoniai, naktimis aidėdavo kraupūs klyksmai, vėliau įvykdytos dvi žiaurios žmogžudystės. Vietiniai iki šiol kalbėjo apie apgriuvusiuose pastatuose tai vienur, tai kitur žybsinčias švieses, apie dejonas, nuo kurių šiaušiasi plaukai, sklindančias iš po sugurusių plytų krūvų, apie tarp medžių šmėsčiojančius siluetus.

Tačiau vystytojų jokios šiurpios istorijos neatbaidė. Vieną sklypo kampą atsiriekė Odubono draugija* ir pavertė populiariu gamtos draustiniu. Buvo ruošiamasi ir didžiulei naujos Masačusetso universiteto laboratorijos statybai, tuo tarpu Matapane dūzgė gandai apie daugiabučių rajoną, o galbūt ir naują gimnaziją.

Progresas žengia į priekį. Jis neaplenkia net senų psichiatrijos įstaigų, kuriose vaidenasi.

Apvažiavęs tolimąjį kapinių galą Bobis galiausiai užmatė, kur vyksta bruzdėjimas: ten, kairiajame buvusios ligoninės sklypo kampe. Platūs šviesos pluoštai skverbėsi pro skeletus primenančius bukus, stumdydami tirštą nakties be mėnulio tamsą. Tarp medžių vinguriavo kelios švieselės — mažyčiai it smeigtuko galvutės raudoni ir mėlyni žiburėliai: ten link vingiuotu keliu skubinosi policijos automobiliai. Bobis tikėjosi netrukus išryškėsiant buvusios ligoninės, iš kurios teliko tik palyginti nedideli triaukščiai griuvėsiai, kontūrus, bet patrulių mašinos, juos aplenkusios, nėrė gilyn į mišką.

Didi nemelavo. Bostono policijos departamentas turi nusikaltimo vietą. Ir, sprendžiant iš sujudimo, rimto nusikaltimo.

Baigęs riesti kilpą aplink kapines, likus minutei iki numatyto atvykimo laiko, Bobis pravažiavo pro žiojinčius juodus vartus ir nuriedėjo link kalvos su griuvėsiais.

* Ne pelno aplinkosaugos organizacija, pavadinta Johno Jameso Audubono, gamtininko, tyrinėjusio paukščius, garbei.

*

Ir netrukus susidūrė su pirmuoju patruliu. Viduryje kelio stovėjo Bostono policijos departamento pareigūnas su oranžine apsaugine liemene, apsiginklavęs tolimo atstumo prožektoriumi. Vaikis atrodė ką tik sulaukęs tokio amžiaus, kai ima želti barzda. Visgi, nutaisęs deramos paniekos išraišką, jaunuolis ištyrinėjo Bobio ženklelį, o susivokęs, kad tai valstijos policijos detektyvas, įtariai niurgztelėjo.

— Tikrai atsidūrėt ten, kur reikia? — paklausė jis.

— Nežinau. Įvedžiau į žemėlapių programėlę „nusikaltimo vieta“ ir man išmetė šį adresą.

Vaikis spoksojo į jį buku žvilgsniu. Bobis atsiduso.

— Iš detektyvės Voren gavau asmeninį pakvietimą. Jei nori, aiškinkis su ja.

— Turit galvoje seržantę Voren?

— Seržantę? Gerai jau gerai.

Vaikis tekstelėjo Bobio pažymėjimą atgal jam į delną. Detektyvas ėmė kilti į kalvą.

Pirmasis apleistas pastatas išdygo kairėje. Priekinių žibintų šviesos atsispindėjo rėmais sudalintų langų stačiakampiuose. Plytų sienos išsiklaipiusios riogsojo ant įdubusių pamatų, uždarytas priekines duris saugojo pakabinamoji spyna, kėpsojo į viršų išlinkęs stogas.

Pasukęs dešininė Bobis pravažiavo antrąjį pastatą, mažesnę ir dar smarkiau apgriuvusį. Už jo šalikelėje, bamperis prie bamperio, varžydamosi dėl stovėjimo vietos susigrūdo detektyvų, Teismo medicinos ekspertų biuro ir kriminalistų transporto priemonės.

Tačiau prožektoriai, švytintys tamsos skraiste apgobtame miške, kvietė tolyn. Bobis girdėjo tik silpnai užiant generatorių, kriminalistų atsivežtą, kad gamintų elektrą nusikaltimo vietai apšviesti. Matyt, teks paėjėti.

Pastatęs mašiną ant peraugusios žolės šalia trijų patrulių automobilių, Bobis čiupo prožektorių, popieriaus ir rašiklį. Akimirką pasvarstęs, pasigriebė ir šiltesnę striukę.

Lapkričio naktis buvo vėsi, temperatūra, ko gero, sukosi apie keturiasdešimt laipsnių*. Ore sklaidėsi balta perregima migla. Aplink nebuvo matyti nė gyvos dvasios. Bobis nukreipė prožektoriaus spindulį į taką, ištryptą žolėje anksčiau atvykusių mirties tyrėjų. Žingsniuojant jo batai dusliai dunksejo.

Bobis tebegirdėjo generatorių, bet vis dar jokių kitų garsų. Pasilenkęs pralindo pro krūmus, po kojomis jausdamas pažliugusią žemę, kuri labai greitai vėl sutvirtėjo. Žingsniuodamas per nedidelę laukymę pastebėjo šiukšlyną: pūvantys rąstigaliai, plytos, plastikiniai kibirai. Šiame sklype metų metais šiukšlino visi, kas netingėjo, bet daugiausia palei tvorą, o ši šiukšlių krūva išdygo sklypo gilumoje. Gal tai pačios ligoninės likučiai, o gal kurių nors iš pastarųjų metų statybų atliekos. Ar jos senos, ar naujos, Bobis tokioje tamsoje negalėjo pasakyti.

Triukšmas garsėjo, generatoriaus ūžesys virto tyliu urzgimu. Bobis įgūžė galvą striukės apykaklėn iki pat ausų. Dešimtmetį tarnavęs policijos patruliu, ganėtinai prisižiūrėjo nusikaltimo vietų. Jam buvo pažįstami šie garsai. Pažįstamas kvapas.

Tik dabar nusikaltimo vietoje jis pirmąkart lankosi kaip detektyvas. Štai kodėl jaučiasi kitaip, pamanė. Prasibrovęs pro dar vieną medžių guotą Bobis staiga sustojo.

Vyrai. Visur. Daugiausia kostiumuoti, gal penkiolika aštuoniolika detektyvų, dar bent tuzinas uniformuotų policininkų. Ir žilstelėję vyrai storais vilnoniais paltais. Vyresnieji pareigūnai, dauguma Bobiui matyti kitų aukštų šulų išleidimo pensijon vakarėliuose. Yra ir fotografas, keturi nusikaltimo vietos technikai. Ir galiausiai vienintelė moteris, jei atmintis Bobio neapgauna, apygardos prokuroro pavaduotoja.

* Pagal Farenheito skalę; pagal Celsijaus — apie 5 laipsnius.

Nemažai žmonių, ypač turint omenyje nusistovėjusią Bostono praktiką reikalauti rašytinių ataskaitų iš kiekvieno, apsilonkuisio nusikaltimo vietoje. Rašytinės ataskaitos mikliai atgrasydavo pažiopsoti prisistačiusius patrulius ir, svarbiausia, atbaidydavo vyresnybę.

Bet šianakt visi čia susirinko ir akinančioje prožektorių šviesoje vaikštinėjo mažais žingsneliais, trepsėdami kojomis, kad apšiltų. Pagrindinis veiksmas, regis, vyko po žydru tentu, pastatytu kitame progumos gale. Iš ten, kur stovėjo, Bobis vis dar nematė jokių palaikų ar kitų nusikaltimo vietą liudijančių žymių. Matė tik laukymę, tentą ir gausybę itin tykių mirties tyrėjų.

Nuo tokio vaizdo Bobiui ant sprando pasišiaušė plaukai.

Kairėje sučežėjo. Atsisukęs Bobis išvydo į progumą takeliu įžengiančius du žmones. Pirmaėjo vidutinio amžiaus moteris, nuo pėdų iki viršugalvio apsitaisiusi „Tyvek“ medžiagos kombinezonu, jai pridurmui sekė jaunesnis vyras, jos padėjėjas. Bobis išsyk atpažino moterį. Kristė Kalahan iš Teismo medicinos ekspertų biuro. Kalahan buvo teismo antropologė.

— O, šūdas.

Akiratyje dar kažkas sujudėjo, ir iš po žydrojo tento magiškai išniro Didi. Bobio žvilgsnis nuo jos išblyškusio veido, besistengiančio išlaikyti santūrią išraišką, nukrypo į „Tyvek“ kombinezono dengiamą figūrą, o tada į rašalo juodumo tamsą moteriai už nugaros.

— O, šūdas, — vėl sumurmėjo Bobis, bet buvo jau per vėlu. Didi traukė tiesiai pas jį.

— Ačiū, kad atvykai, — tarė ji.

Kurį laiką abu nejaukiai tylėjo, neapsispręsdami, ar turėtų paspausti vienas kitam ranką, ar pakštelėti į žandą, ar ką. Galiausiai Didi susidėjo rankas už nugaros, ir reikalas išspręstas. Juodu bus du pažįstami profesionalai.

— Nenorėčiau užrūstinti seržantės, — nutęsė Bobis.

Didi šyptelėjo, Bobiui užsiminus apie jos naująjį laipsnį, bet nieko nepasakė. Dabar ne laikas ir ne vieta.

— Fotografas jau pridarė nuotraukų, — žvaliai pasakė ji. — Dabar laukiame, kol darbą baigs vaizdo operatorius, tada galėsi nusileisti.

— Nusileisti?

— Vieta po žeme, anga po tentu. Nesijaudink, pastatėme kopėčias, taigi nebus sunku.

Bobis akimirką virškino jos žodžius.

— Didelė?

— Patalpa maždaug šešios pėdos iš dešimties. Daugiausia leidžiame tris žmones, nes nėra kur apsisukti.

— Kas rado?

— Vaikai. Aptiko praeitą naktį. Spėju, leido laisvalaikį — gėrė ir turbūt užsiėmė kitais panašiais dalykais. Pamanė, kad būtų šaunu čia grįžti su prožektorium. Daugiau taip nedarys.

— Jie dar čia?

— Nea. Medikai davė raminamųjų ir išsivežė. Taip geriausia. Mums jie nereikalingi.

— Daug kostiumuočių, — apsidairęs pareiškė Bobis.

— Aha.

— Kas vadovauja?

Didi kilstelėjo smakrą.

— Man nuskilo.

— Užjaučiu, Didi.

Moteris nutaisė grimasą, veidas, šnekantis tik jiedviem, dar labiau apniuko.

— Aha, tai jau tikrai.

Už nugaros kažkas krenkstelėjo.

— Seržante?

Didi dėmesio laukė iš po brezento išlindęs vaizdo operatorius.

— Filmuosime ir fotografuosime etapais, — nurodė jam

Didi, vēl atsigrēždama ī susirinkusiju minia. — Maždaug kas valanda, kad nieko nepraleistume. Gali īsgerti kavos, jei nori, vane yra termosas. Bet toli nenuaik, Džinai. Dēl visa ko.

Pareigūnas linktelējo ir patraukē link vano, kuriame dundējo generatorius.

— Gerai, Bobi. Mūsū ailē.

Didi nužingsniavo neatsigrēždama pažiūrēti, ar Bobis seka īš paskos.

Po žydru brezentu pūpsujo krūva „Tyvek“ kombinezonu, antbačiu ir kepuraiciju. Bobis ant rūbu užsitempē kombinezonā īš popieriu primenančios medžiagos, o Didi tuo tarpu pasikeitē purvinus antbačius švariais. Šalia kombinezonu gulējo divi visā veidā dengiančios kaukēs. Kadangi Didi kaukēs neēmē, neēmē ir Bobis.

— Aš lipsiu pirma, — pranešē Didi. — Kai nusileisiu, sušksiu „laisva“, tada tu galēsi lipti.

Ji mostelējo tolyn po tentu, ir Bobis īšvydo silpnā švytējimā, sklindantī īš zemēje atsivērusios maždaug keturiu kvadratinu pēdu ploto angos. Īš jos kyšojo metalinu kopēciu viršus. Bobi apēmē keistas *dējā vu* jausmas, tarsi jis tiksliai žinotu, kas dabar bus.

O tada, jau po akimirksnio, suprato. Suprato, kodēl Didi jī īšsikvietē. Suprato, kā pamatys nusileidēs ī duobē.

Didi pirštu galiukais palietē jo petī. Prisilietimas nukrētē it elektra. Bobis krūptelējo. Didi tučtuoju atitraukē rankā, niūriai žvelgdama žydromis akimis, pernelyg didelēmīs īšbalusiamē veidē.

— Greit pasimatysim, Bobi, — tyliai īstarē ir nulipo kopēciomis žemyn.

Po dviejū sekundžu pasigirdo jos balsas:

— Laisva!

Ir Bobis nusileido ī prarajā.